

Doba a relativita

Křesťanská theologie se postupně konstituovala proto, že křesťané museli čelit kulturními ovzduší, v němž nejen žili, ale v němž se cítili být pověřeni, aby vyřídili srozumitelně zvěst, které se jim samým dostalo. A protože intelektuálně bylo jejich prostředí právě helenistické, tj. bylo hluboce (resp. v hloubce) poznamenáno řeckou filosofií, ale v té době již upadající a upadlou, křesťané se chtěli všech pro sebe vhodných prostředků své doby chopit, aby s jejich pomocí a dokonce jejich prostřednictvím vyslovili, přesněji „přivedli k slovu“ to podstatné, co sami přijali a co chtěli a museli předat dál. Jako nejvhodnější se jim jevil Platón, opět přesněji: Platón viděný a pochopený, především novoplatónsky, ale po závažných úpravách. Kdy se jim po mnoha staletích později dostal do ruky jiný aparát, vybavený zase jinými myšlenkovými prostředky, ti nejlepší neváhali zmocnit se těchto nových prostředků a zase s jejich pomocí a jejich prostřednictvím se pokusili ono podstatné vyjádřit jinak, ale s vážným a upřímným záměrem se vždycky nechat vést k témuž poselství, o něž šlo i jejich nejlepším předchůdcům. To, co chtěli novými prostředky vyslovit, nebylo produktem jejich vyslovování, a nebylo to ani jejich výmyslem, k němuž by se snad něčím starším nechali jen lehce inspirovat, aby se pak nadále ubírali svými vlastními, odlišnými cestami a k jiným cílům. To, co dnes slyšíme tak často, že „pravda“ je jen záležitostí „režimu řeči“, je záměrně jednostranné, sofistické (sofisticko-rétorické) zmatení mysli, možná úmyslné zvednutí kalu ze dna (a to přece náleží k lidské konečnosti a omezenosti, že ve všem lidském díle, i v tom nejlepším a nejčistším, sedí na dně vrstva kalu. Je třeba ji nechat v klidu, snad jen čas od času, ale vždy po delší době se pokusit ten kal z největší části odsát a odstranit. Ale nikdy nepochopíme žádné lidské dílo tím, že se budeme probírat jeho kalem.

(Praha, 020409-1.)